

**УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО – СОФИЯ**

ФИНАНСОВО-СЧЕТОВОДЕН ФАКУЛТЕТ

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

учебната дисциплина:

БАНКОВО ДЕЛО

/BANKING/

София

АНОТАЦИЯ

Дисциплината “Банково дело” се преподава на студентите от Финансово-счетоводния факултет на УНСС в ОКС “Бакалавър” и ОКС „Магистър”.

Курсът има задача да даде задълбочени знания за банковото дело и финансовото посредничество като създаде основа за последващата тясна специализация на професионалистите икономисти от специалност "Финанси".

Програмата е подготвена за курс с продължителност от един семестър. Курсът разглежда структурата, технологията, операциите, политиката и взаимоотношенията между банките, небанковите и другите финансови институти, характерна за модерните банкови системи. Специално внимание се отделя на услугите, които банките предоставят на своите клиенти, регулирането на банковата система от страна на Централната банка, установяването и практиката на регулиране на вътрешните баланси и пропорции на търговската банка, разпределението на финансовите ресурси, информационните потоци, банковата технология и много други конкретни въпроси. Особен акцент се поставя върху промените във финансовия сектор на преходната икономика.

Курсът е разделен на части, всяка от които покрива една от няколко теми, свързани с банковата професия. Всеки конкретен проблем се разглежда в тематични единици. Курсът се интегрира и със система от тестове и практическо обучение в реалните условия на банковата система, предвидена е също и самостоятелна работа на студентите по време на курса.

СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

А. ЛЕКЦИИ

№	ТЕМА	Часа
ВЪВЕДЕНИЕ. ПАРИ И ФИНАНСОВО ПОСРЕДНИЧЕСТВО В ИКОНОМИКАТА /3 часа/		
1	Развитие на банковата система. Паричното обръщение и акумулацията на резервите като база на банковата практика. Произход на банкерството. Национални системи на банкерство в средновековието.	1
2	Концепцията за финансовото посредничество. Стоковата търговия като основа и обект на финансово посредничество. Специализирани финансови услуги и пазари. Банки и небанкови	1

	институции, специализирани финансови пазари и посредници. Типове спекулации.	
3	Банки и финансови институции. Добанкови финансови посредници. Търговски банки - дефиниция и особености. Небанкови финансови институции. Специализирани финансови компании.	1
ЧАСТ ПЪРВА. ИНСТРУМЕНТИ НА КРЕДИТА /3 часа/		
5	Полици. Определение и основни елементи на полицата. Видове полици. Механизъм на възникване и движение на двустранната полица и менителницата. Прехвърляне /джиро/. Поръчителство по полици /авал/. Сконтране. Инкасиране на полици. Процедури на уреждане на неизправни полични задължения. Чекове.	1
6	Ценни книжа с фиксиран доход. Понятие за ценни книжа с фиксиран доход. Вторичен пазар на ценни книжа и дългове без вторичен пазар. Облигации. Депозитни сертификати. Търговски ценни книжа. Понятие за купон, дисконт и доход до падежа. Спот и форуърд лихви. Определяне на сконтови фактори и форуърд лихви.	1
7	Ценни книжа с променлив доход. Характеристика и видове. Особености на финансовите инструменти с променлив доход. Дивиденди. Дивиденди в акции и делене на акциите. Варанти за акции. Конвертируама облигации.	1
ЧАСТ ВТОРА. ОРГАНИЗАЦИЯ НА БАНКАТА И БАНКОВАТА СИСТЕМА /3 часа/		
8	Принципи на банковото дело. Основни начала на банковите операции. Платежоспособност. Ликвидност. Сигурност. Рентабилност. Краткосрочни и перспективни стратегии на банката.	1
9	Банката като предприятие. Профил на специализация на банката. Функционално разделение на банковото предприятие. Банкови лицензни.	1
10	Икономика на банката. Баланс на търговска банка - основни елементи. Собствен капитал и ликвидност на банката. Управление на пасива и актива. Образуване и разпределение на доходите на банката.	1
ЧАСТ ТРЕТА. БАНКОВИ ОПЕРАЦИИ /17 часа/		

11	Основни положения на банковите операции. Видове банкови сделки, банкови продукти и услуги. Стопански и правни основи на банковите сделки. Организация, връзки и зависимости между банковите операции. Технология на банката. Информационни и парични потоци в банковото предприятие.	2
12	Пасиви на банката. Типове пасиви. Текущи депозити, спестовни и срочни депозити. Структура на пасивите. Собствен капитал и специални изисквания за капиталова адекватност.	2
13	Пасивни операции на банката. Организация на текущата сметка и приемане на депозити. Емисия на касови бонове. Междубанкови пасивни операции. Ресконтране. Реломбард. Дялово участие в банки. Кредитни линии и подновяеми (револвинг) кредити. Задбалансови пасивни операции.	2
14	Активи на банката. Видове активи. Парични наличности и вземания от банки. Портфейл от ценни книжа и кредити. Състав на портфейла и избор на оптимален състав на портфейла. Методи за календарно планиране. Собствени основни средства /фиксиран капитал/ на банката.	2
15	Банкови кредити. Общи условия за кредитиране. Ред за кредитиране. Търговски, индустриален и ипотекан кредит. Кредитиране на селскостопанското производство и кооперациите. Райфайзенбанки и популярни банки. Текущ потребителски кредит. /Жилищноспестовни планове и кредитиране на жилищно строителство/. Специални форми на кредитиране, търговски облекчения, лизинг, /франчизи/, факторинг, форфетиране. Кредитиране на външната търговия.	3
16	Оценка и обезпечение на кредита. Оценка на кредитоспособността. Методи за оценка на индивидуалните кредитни сделки. Кредитен риск, видове и методи за оценка. Видове обезпечения - обезпечение за банките, обезпечение за вложителите. Обезпечение на оборотните кредити. Показатели и методи за проверка на обезпечението. Покрития на кредитите. Гаранции. Отстъпване и залагане на вземания и права. Залог и ипотека. /Пренос на фидуциарна собственост/. Неплатежоспособност на кредитополучател, мораториум, Санирание, служебно и принудително изпълнение.	2
17	Кредитни сделки на банката. Кредит по текуща сметка /овърдрафт/. Кредитни линии. Сконтони	2

	операции. Кредит срещу залог /ломбард/. Банковите гаранции като форма на кредит. Кредитиране на комисионни операции. Консорциален кредит. Емитиране на консорциални публични и частни заеми. Брокерски кредит - условия, начален и поддържан марж. Проектно финансиране.	
18	Банково посредничество по плащанията. Форми на плащане. Банкови преводи - видове, начин на протичане, разпределение на разходите. Вирментни форми и директен дебит. Инкасови форми - акцентно и промпт инкасо. Клиринг и сетълмент. Международни плащания. Чекове и кредитни карти. Организация на електронните плащания с банкови карти. Платежни системи.	3
ЧАСТ ЧЕТВЪРТА. ЦЕНТРАЛНАТА БАНКА И РЕЗЕРВНАТА СИСТЕМА /3 часа/		
19	Централна банка. Централната банка като “пазител на валутата”. Банка на банките. Банка на нацията. Банкер на държавата. Банков надзор. Място на централната банка в системата на държавните органи.	1
20	Механизъм на регулиране на банковата система от Централната банка. Сконтни операции на ЦБ. Условия за негоцируемост. Операции на ЦБ на открития пазар. Видове и механизми на рефинансиране. Условия за ломбард и ломбарден марж. Механизъм на управление на резервните сметки. Административни форми на регулиране - кредитни ограничения и лимити.	1
21	Валутни и валутен курс. Понятие за валутен курс, видове валутни курсове. Проблемът за конвертируемостта. Плащания във валута, начин на организация - nostro сметки, vostro сметки, сметки off-shore. Касови и срочни сделки във валута. Арбитраж. Switch. Swap. Схема на валутните транзакции.	1
ЗАКЛЮЧИТЕЛНА ТЕМА /1 часа/		
22	Развитие и перспективи на българската банкова система. Развитие на българската банкова система и технология. Проблеми на съвременното състояние на българската банкова система. Възможности за развитие.	1

Б. СЕМИНАРНИ ЗАНЯТИЯ

№	ТЕМА	Часа аудиторна заетост	Часа извън- аудиторна заетост
ВЪВЕДЕНИЕ. ПАРИ И ФИНАНСОВО ПОСРЕДНИЧЕСТВО В ИКОНОМИКАТА			
1	Развитие на банковата система. Национални системи на банкерство. Английска, френска, германска и италианска банкова система - специфика, различие и развитие. Парична и банкова система на САЩ.	1	
2	Преговор на изчислителните методи и конвенциите, използвани в банковото дело. Стойност на парите във времето. Лихва. Ануализирани лихвени проценти. Проста лихва. Кумулация на дохода и сложна лихва. Скотиране и динамична съпоставимост на стойността. Скотов процент и лихвен процент, преизчисляване. Други основни изчислителни методи, прилагани в банковото дело. Динамична съпоставимост на стойността, измерване и отчитане на влиянието на инфлацията. Реални /дефлирани/ проценти и стойности. Статистически методи за измерване на риска. Рисково претеглени стойности.	4	
ЧАСТ ПЪРВА. ИНСТРУМЕНТИ НА КРЕДИТА			
3	Полици. Запис на заповед. Менителница. Чек. Реквизити и съставяне. Скотиране.	1	
4	Доходи от ценни книжа. Зависимости между купон, сконто и доход до падежа. Спот и форуърд лихви. Определяне на сконтови фактори и форуърд лихви. Промени на дохода във времето. Обявен, очакван и получен доход. Влияние на данъчното облагане върху дохода. Определяне на спреда на дохода. Анализ на хоризонтите.	2	
ЧАСТ ВТОРА. ОРГАНИЗАЦИЯ НА БАНКАТА И БАНКОВАТА СИСТЕМА			
5	Банката като предприятие.	2	

	Регулации и ограничения. Анализ на структурата на банково предприятие. Връзка между структура и специализация на банката. Функционално разделение на банковото предприятие. Примерна студия на банково предприятие - задание за анализ на структурата.		
6	Икономика на банката. Баланс на търговска банка - основни елементи. Анализ на баланса на банково предприятие. Основни балансови коефициенти. Примерна студия на банково предприятие - задание за анализ на баланса.	2	
7	Примерна студия на банково предприятие. Представяне на резултатите от самостоятелната работа и оценка за изпълнение на заданието.	2	10
8	Банкова нормативна уредба. Нормативната уредба на банковото дело в България и Европейския съюз.	2	10
ЧАСТ ТРЕТА. БАНКОВИ ОПЕРАЦИИ			
9	Пасивни операции на банката. Организация на влогонабирането и банков маркетинг. Анализ на инвестиционните продукти, предлагани от банката и целевия им пазар. Конкуренция, пазарна позиция и политика на предлагане. Примерна студия на банков продукт - задание за самостоятелна работа.	2	10
10	Активни операции на банката. Състав на портфейла и избор на оптимален състав на портфейла. Методи за календарно планиране.	2	10
11	Примерна студия на банков продукт. Представяне на резултатите от самостоятелната работа и оценка за изпълнение на заданието.	2	
12	Банкови кредити. Технологичен процес на кредитните сделки. Организация и методология на преценката на търговски /оборотни/, инвестиционни и потребителски кредити. Анализ и модел на кредитния случай. Източници на информация за кредитния случай и проверка на информацията. Клиентска версия и банкова версия на предложението. Примерна студия на банков кредит - задание за преценка на кредит.	2	10

13	Оценка и обезпечение на кредита. Видове обезпечения - обезпечение за банките, обезпечение за вложителите. Обезпечение на оборотните кредити. Показатели и методи за проверка на обезпечението. Покрития на кредитите. Отстъпване и залагане на вземания и права. Залог и ипотека. /Пренос на фидуцидирана собственост/. Примерна студия на банков кредит - задание за оценка на обезпечението.	2	10
14	Примерна студия на банков кредит. Представяне на резултатите от самостоятелната работа и оценка за изпълнение на заданието.	2	
15	Банково посредничество по плащанията. Организация на плащанията в България. Стандартни и банково-специфични платежни продукти. Технология на плащанията по БИСЕРА, РИНГС и БОРИКА. Система TARGET на Еврозоната. Рискове при плащанията и злоупотреби с платежните системи. Мерки за предотвратяване на изпирането на пари.	2	
ЗАКЛЮЧИТЕЛНА ТЕМА			
16	Професионална квалификация и самоподготовка в банкерската професия. Преглед на основните теми, неразгледани в курса. Източници на информация. Възможности за формално обучение и самоподготовка по банково дело.	2	

РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Дисциплината „Банково дело” ще даде на студентите основни знания и умения за интерпретиране на:

- функциите на съвременните финансови посредници - универсални търговски банки, специализирани банки и небанкови финансови посредници; основните инструменти на кредита (финансови инструменти), с които работят финансовите посредници; банковите операции, основните продукти и услуги, предлагани от банките; икономиката на банката, нейната структура и принципи на управление; механизма на функциониране на банковата система и нейната базова информационна и комуникационна система, в частност системите за електронни плащания в България и в Европейската система на централни банки и в Еврозоната; състоянието и перспективите

за развитие на българската банкова система.

- умения да разбират финансовите инструменти, банковите операции и подхода на банките към тях, да се ориентират в начина на вземане на решения и в логиката на общото управление на банката; да решават конкретни казуси по примерни банкови продукти и услуги, в частност банковите кредити.

Знанията и уменията по “Банково дело” са необходими като основа за изучаване на всички допълнителни дисциплини, свързани с конкретни области на финансовото посредничество и са важна част от солидната подготовка на студентите като специалисти-финансисти.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

А. ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

На български език

1. Закон за Българската народна банка, Обн., ДВ, бр. 46 от 10 юни 1997 г.
2. Закон за кредитните институции, Обн., ДВ, бр. 59 от 21 юли 2006 г.
3. Банкови нормативни актове.
4. Сборник документи, издадени от Базелския комитет по банков надзор, www.bnb.bg.
5. Младенов, М., Пари, банки, кредит, Издателство „PRINCEPS”, София, 2002.
6. Мишкин, Фр., Теория на парите, банковото дело и финансовите пазари, Фондация „Отворено общество”, София, 1999.
7. Стефанова, П., Банки и кредитно посредничество, Издателство „Тракия-М”, София, 1999.
8. Стефанова, П., Банките. Рентабилност, ликвидност и капиталова адекватност, София, 1994.
9. Трифонова, С., Паричен съвет, банкова система и финансово развитие, Университетско издателство „Стопанство”, София, 2002.
10. Завадска, З., М. Иванич-Дроздовска, В. Яворски, Банково дело, Университетско издателство „Стопанство”, София, 2002.
11. Колев, Б, М. Главева, С. Трифонова, Пари и банки, Фондация „Млада България”, София, 2003.
12. Хърсев, Е., Наръчник по банкови операции, Комисия по унификация и банкови стандарти, София, 1996.
13. Стефанова, П., Вътрешни и международни плащания и банките, Издателство „Тракия-М”, София, 1993.

14. Трифонова, С., Парична теория, парична политика, европейска парична интеграция, Университетско издателство „Стопанство”, София, 2006.
15. Кейнс, Дж., М., Обща теория на заетостта, лихвата и парите, Издателство „PRINCEPS”, София, 2001.
16. Младенов, М., Мрежата за финансова сигурност, Университетско издателство „Стопанство”, София, 2003.
17. Стоянов, В., Пари, банки, борси, Издателство „Галик”, София, 1996.
18. Статии и учебни материали на личната страница на доц. д-р Силвия Трифонова: www.silvia-trifonova.microstat-analytics.com.

На английски език

1. Mishkin, Fr., The Economics of Money, Banking, and Financial Markets, 7th ed., Pearson Addison Wesley, 2004.
2. A Dictionary of Finance and Banking, Oxford University Press, 2005.
3. Dictionary of Banking Terms, BARRON’S, 2006.
4. Bessis, J., Risk Management in Banking, John Wiley & Sons, 2007.
5. Heffernan, Sh., Modern Banking, John Wiley & Sons, 2005.
6. Comparative Standing of the Bulgarian Banking Sector Among Advanced Countries in Transition - the Experience of Foreign Banks Presented in Bulgaria & Discussion in Sofia, Economic Policy Institute, March 2001.
7. Impacts of Foreign Direct Investments on Banking Sectors in South East European Countries, Economic Policy Institute, Sofia, 2007.
8. Basel Committee on Banking Supervision documents - <http://www.bis.org/bcbs/>
9. BIS, Core Principles for Effective Banking Supervision, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, Basel, October 2006.
10. Basel Committee on Banking Supervision, International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards (July 1988, updated to April 1998), Basle Capital Accord, 1998.
11. Basel Committee on Banking Supervision, International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework, June 2004.

Б. ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

На български език

1. Манчев, Цв., И. Искров, А. Михайлов, Пари, банки и парична политика, Частна Професионална Гимназия “Банкер”, София, 2002.

2. Аврамов, Р., Д. Попов, Теория и история на парите и кредита, Издателство “Сиела”, София, 2003.
3. Михайлов, Е. и съавтори, Банково обслужване на икономическите агенти, Издателство “Абагар”, Велико Търново, 2003.
4. Младенов, М., За банковата реформа в България, Университетско издателство “Стопанство”, София, 1994.
5. Хубенова, Т., Пари, банки и капиталови пазари, Нов български университет, София, 1995.
6. Вучева, Х., Икономическата политика в периода 1991-2000 г., Университетско издателство “Стопанство”, София, 1991.
7. Петкова, И., Р. Стефанов, Преструктуриране и развитие на банковия сектор в напредналите страни в преход, Институт за икономическа политика, София, 2001.
8. Петкова, И., Б. Моис, Р. Стефанов, Преструктуриране и развитие на банковия сектор в страните от Централна и Югоизточна Европа – взаимни практически уроци в преходния период, Институт за икономическа политика, София, 2001.
9. Меразчиев, В., Банково посредничество, Академично издателство “Ценов”, Свищов, 2006.
10. Вачков, С., В света на модерното банкиране, Издателство “Стено”, Варна, 2007.
11. Божинов, Б., Въведение в банковото дело, Издателство “Абагар”, Велико Търново, 2005.
12. Радков, Р. и съавтори, Въведение в банковото дело, Издателство “Абагар”, Велико Търново, 2004.
13. Божинов, Б., Изграждане на банкова осигурителна мрежа, Издателство “Абагар”, Велико Търново, 2004.
14. Костова, Н., Диагностика на търговските банки, Издателство „Актив К”, Варна, 2000.
15. Вътев, Ж. и съавтори, Дистационен анализ на банковата дейност, Издателство “Абагар”, Велико Търново, 2005.
16. Стефанов, С., Инвестиционно банкиране, Издателство “Абагар”, Велико Търново, 2005.
17. Банка за международни разплащания, Надеждна оценка на кредитния риск и оценката на кредитите, юни 2006, www.bnb.bg.
18. Базелски комитет по банков надзор, Най-добрите практики за оповестяване на кредитния риск, Базел, септември 2000, www.bnb.bg.
19. Базелски комитет по банков надзор, Указания за подобряване на корпоративното управление на банките, Базел, февруари 2006, www.bnb.bg.
20. Пранджева, М., Надзор на консолидирана основа, БНБ, София, 2001.

21. Младенов, М., Банковото дело в несоциалистическите страни, София, 1988.
22. Орешарски, Пл., Цени и възвръщаемост на финансовите инвестиции, Издателска къща „Люрен“, София, 1994.
23. Петкова, И., Сделки с ценни книжа /или как да ги купуваме и продаваме изгодно/, Издателство “PRINCEPS”, Варна, 1998.
24. Демостенов, С., Кредит и банки, София, 1928.
25. БНБ – поредица “Банките в България”, поредица “Дискусионни материали”, сп. “Икономически преглед”, поредица “Пазар на държавни ценни книжа”, Годишен отчет на БНБ, Полугодишен отчет на БНБ, Месечен информационен бюлетин на БНБ, Парична и лихвена статистика - www.bnb.bg
26. Поредици – сп. “Икономическа мисъл”, “Бюджетът (МФ)”, “ДЦК и дълг” (БНБ и МФ), сп. “Банки, инвестиции, пари” и др.
27. Вестници – Капитал, Дневник, Пари, Банкер и др.
28. Интернет страници на: правителството на Република България - www.government.bg, Министерство на финансите на Република България - www.minfin.bg, Българската народна банка /БНБ/ – www.bnb.bg, т.н.

На английски език

1. Hawawing, G., P. D. Warner, Principles of Money, Banking, and Financial Markets, Basic Books, 1989.
2. Munn, G, L. Garcia, Ch. Woelfel, Encyclopedia of banking finance, McGraw-Hill Book Co., 1991.
3. Radice, F., Banking transactions, Prentice-Hall, 1989.
4. Smith, G., Money, banking, and financial intermediation, D. c. Heath and Co., 1991.
5. Reed, E., E. Gill, Commercial Banking, Prentice-Hall, 1989.
6. Scott-Quinn, B., Investment Banking: Theory & Practice, 1990.
7. McCallum, B., Monetary Economics. Theory and Policy, Macmillan, New York.
8. Rose, P., The Financial System in the Economy, 1986.
9. Friedman, M., A. Schwartz, A Monetary History of the United States, 1867-1960, Princeton University Press, 1971.
10. Molyneux, Ph., Banking An Introductory text, Macmillan, 1990.
11. Mason, J., Financial management of commercial banks, 1979.
12. Newspapers - Economist, New York Times, Wall Street Journal, Financial Times, Central Banking, Fortune, etc.